

Arviomuistio koskien sääntelyä kehitysyhteistyön järjestämisestä

Johdanto

Lausuntopyynnön kohteena oleva asiakirja on arviomuistio, jossa alustavasti arvioidaan tarvetta säätää kehitysyhteistyön järjestämistä koskevasta lainsäädännöstä. Arviomuistio on laadittu hallituksen esityksen muotoon asian jatkovalmistelun sujuvoittamiseksi. Arviomuistion arvioinnin tuloksena ehdotetaan säädettäväksi uusi laki kehitysyhteistyön järjestämisestä, jonka tarkoituksena olisi päivittää kehitysyhteistyötä koskeva suppea lainsäädäntö perustuslain vaatimalle tasolle ja koota yhteen kehitysyhteistyön järjestämistä koskevat säännökset. Puheena olevan arviomuistion kanssa samaan aikaan lausuntokierroksella lausuntopalvelussa on ulkoministeriön arviomuistio kehityspoliittisia lainoja ja sijoituksia koskevan lainsäädännön uudistamisesta. Kahdella arviomuistiolla on liityntöjä ja viittauksia keskenään.

Tausta

Kehitysyhteistyön säädösvalmisteluhankkeen asettamisen taustalla on kehitysyhteistyötä koskevan lainsäädännön puutteellisuus, vanhentuminen ja välttämättömät päivitystarpeet. Nykyinen lainsäädäntö on peräisin 1980-luvulta eikä se ole enää kehitysyhteistyön toimintatapojen ja toimintaympäristön muutosten myötä ajan tasalla. Lisäksi nykyisen kehitysyhteistyötä koskevan lainsäädännön jälkeen voimaan tulleet perustuslaki ja EU-sääntely asettavat lainsäädännöllisiä vaatimuksia, joita nykyisessä kehitysyhteistyötä koskevassa sääntelyssä ei ole huomioitu.

Tavoitteet

Arviomuistiossa pyritään arvioimaan kehitysyhteistyön sääntelytarpeita kattavasti. Arvioitavana on mm. kuinka varmistetaan perustuslain 124 §:n vaatimus lailla säätämisestä koskien julkisten hallintotehtävien siirtämistä. Ulkoministeriö on hankkinut viranomaisten lisäksi yksityisiltä toimijoilta asiantuntijapalveluita tehtäviin, joita sen ei ole ollut tarkoituksenmukaista itse hoitaa ja johon sillä ei itsellään ole resursseja tai erityisosaamista. Arviomuistion tarkoituksena on arvioida ulkoministeriön ulkoistamien tehtävien suhdetta julkisen hallintotehtävän käsitteeseen ja uudella lailla voitaisiin säätää julkiseksi hallintotehtäväksi katsottavien tehtävien siirtämisestä. Lisäksi arviomuistiossa arvioidaan tulevaisuuden ulkoistamistarpeita ja niiden suhdetta julkisen hallintotehtävän käsitteeseen. Arviomuistiolla on lisäksi tarkoitus selventää EU-delegoituun yhteistyöhön ja

muiden valtioiden viranomaisten kehitysyhteistyöhön osallistumiseen liittyviä sääntelytarpeita, selvittää ilmoittajansuojeluun liittyviä sääntelytarpeita sekä arvioida valtionavustuslakiin kehitysyhteistyötä koskevia erityistilanteita koskevista poikkeuksista säätämistä. Arviomuistion laatimisen jälkeen valtiovarainministeriössä on käynnistetty myös valtionavustuslain osittaisuudistus. Arviomuistiossa mainitut poikkeukset valtionavustuslakiin voidaan mahdollisesti viedä myös kokonaan tai osittain suoraan valtionavustuslakiin ja ministeriöt tekevät asiassa yhteistyötä. Ulkoministeriö toivoo kuitenkin lausuntoja arviomuistiossa esitetyistä poikkeuksista myös tähän lausuntopyyntöön.

Lisäksi arviomuistiossa on arvioitu muun lainsäädännön muutostarpeita. Voimassa oleva laki valtion virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön (nk. virastolaki ja IKI-laki, 382/89) määrittää vain kapeasti kehitysyhteistyön toimeenpanoon liittyviä tekijöitä, jonka takia se voitaisiin arvion mukaan kumota ja siinä säädetty toimivalta valtion muille viranomaisille osallistua kehitysyhteistyön toimeenpanoon päivittää uuteen lakiin. Nykyinen virastolain valtion virastoja ja laitoksia koskeva määritelmä voitaisiin yhtenäistää julkisuuslain (621/1999) kanssa koskemaan kaikkia viranomaisia, myös mm. kunnallisia viranomaisia ja hyvinvointialueita, ja kehitysyhteistyöhön osallistumista koskevaa virastolain vanhentunutta maksuperustesäännöstä päivittää. Arviomuistiossa arvioidaan lisäksi, että ulkoasiainhallintolaissa (204/2000) nyt säädetyn kehitysyhteistyötä koskevien valtiosopimusten tekemistä koskeva toimivaltasäännös voitaisiin siirtää uuteen lakiin. Arviomuistion keskeisenä tarkoituksena on varmistaa kehitysyhteistyötehtävien järjestämisen ja toimeenpanon kattava säädöspohja ja perustuslainmukaisuuden varmistaminen etenkin perustuslain 124 §:n ja 2 § 3 momentin nojalla. Arviossa esitettyjen toimien tavoitteena olisi mahdollistaa kehitysyhteistyöhankkeiden korkea laatu, hyvä riskienhallinta ja valtionhallinnon resurssien tehokas käyttö.

Vastausohjeet vastaanottajille

Lausunto pyydetään antamaan vastaamalla lausuntopalvelu.fi:ssä julkaistuun lausuntopyyntöön. Lausuntoa ei tarvitse lähettää erikseen sähköpostitse tai postitse.

Mikäli ette halua käyttää lausuntopalvelua, on lausunto mahdollista antaa myös sähköpostitse lähettämällä lausunto ulkoministeriön kirjaamoon (kirjaamo.um(at)gov.fi). Sähköpostitse lähetetyissä lausunnoissa pyydetään käyttämään viitteenä diaarinumeroa VN/24322/2024.

Myös muut kuin alla Jakelu-kohdassa mainitut tahot voivat antaa lausunnon ja lausuntoja pyydetäänkin laajasti eri tyyppisiltä toimijoilta. Lausunnon antaakseen vastaajan tulee rekisteröityä ja kirjautua lausuntopalvelu.fi:hin. Tarkemmat ohjeet palvelun käyttämiseksi löytyvät lausuntopalvelu.fi:n sivuilta Ohjeet > Käyttöohjeet. Palvelun käyttöönoton tukea voi pyytää osoitteesta: lausunto.om@om.fi.

Lausuntopalvelussa annetut lausunnot ovat nähtävillä lausuntopalvelu.fi:ssä. Lausuntopalvelussa annetut lausunnot ja ministeriön kirjaamoon toimitetut muiden kuin yksityishenkilöiden lausunnot julkaistaan lisäksi hankkeen julkisilla hankesivuilla (valtioneuvoston hankeikkuna). Yksityishenkilön antama lausunto julkaistaan hankesivuilla ainoastaan, jos kyseinen henkilö tätä pyytää.

VAHVA-ministeriöitä pyydetään ensisijaisesti antamaan lausunto lausuntopalvelu.fi:n kautta. Tämän lisäksi lausunto (vastaus) viedään VAHVAAan.

Aikataulu

Lausunto pyydetään toimittamaan 11.4.2025 mennessä (lausuntoaikaa pidennetty 21.3.2025 eteenpäin).

Valmistelijat

Lausuntopyyntöön liittyvissä kysymyksissä voit ottaa yhteyttä yksikönpäällikkö Sanna Takalaan (sanna.takala@gov.fi) 10.2.2025 alkaen ja lainsäädäntöneuvos Tanja Stormbomiin (tanja.stormbom@gov.fi) 20.2.2025 alkaen.

Liitteet:

[Arviomuistio koskien sääntelyä kehitys yhteistyön järjestämisestä_05022025.pdf](#)

Jakelu:

Abilis
CMI
Cowater
Diakonissalaitos
FIBS ry
Fida
Fingo
Finnfund
Finnwatch
GTK
HAUS
Ilmatieteenlaitos
KIOS
Kirkon Ulkomaanapu sr
LUKE
Niras
Oikeuskanslerin virasto
OPH
Pakolaisapu
Pelastakaa lapset ry
Plan
Reilu Kauppa
SASK
Siemenpuu
Solidaarisuus
SPR
Suomen Lähetysseura
Suomen UNICEF
SYKE
Taksvärkki

Valtiokonttori
Valtiontalouden tarkastusvirasto
Vammaiskumppanuus
VERO
Vikes
World Vision
WWF
Väestöliitto
YMCA

Kysymykset lausunnonantajalle (arviomuistion luvut suuntaa-antavia)

1. Arviomuistiossa esitetään uuden kehitysyhteistyötä järjestämistä koskevan lain säätämistä ja Laki valtion virastoista ja laitoksista (382/1989, jäljempänä "virastolaki") kumoamista. Virastolain tapaan arviomuistiossa esitetään säädettäväksi viranomaisille kuuluvasta yleistoimivallasta osallistua kehitysyhteistyön toimeenpanoon. Samalla toimivallan soveltamisalaa viranomaisten osalta esitetään yhtenäistettäväksi julkisuuslain 4 §:n kanssa. Millaisia näkemyksiä teillä on esitettyjen muutosten, mukaan lukien vaikutusten, osalta? (luku 2.1)

2. Millaisia näkemyksiä teillä on uuden kehitysyhteistyön järjestämistä koskevan lain ja sitä koskevan IKI-instrumentin soveltamisalaa koskevasta muutoksesta suhteessa korkeakouluihin? Miten korkeakouluja tulisi kohdella suhteessa julkisuuslain 4 §:n viranomaismääritelmään (luku 2.1)

3. Kehitysyhteistyön järjestämistä koskevaan uuteen lakiin esitetään päivitettäväksi IKI-yhteistyötä koskeva maksuperustesäännös. IKI-yhteistyön osalta on tarkoitus yhdenmukaistaa IKI-yhteistyötä koskevia kirjaus- ja kilpailutusnäkökulmia. Millaisia näkemyksiä teillä on esitettyjen muutosten osalta? Millaisia näkemyksiä teillä on esityksen vaikutuksista? (luku 2.1)

4. Arviomuistiossa kuvataan ulkoministeriön tahtotila rahoittaa tulevaisuudessa monitoimijahankkeita, joilla rahoitettaisiin konsortioita, jotka muodostuisivat esimerkiksi viranomaisista, korkeakouluista ja säätiöistä ja yrityksistä (luku 2.1.1.4). Millaisia näkemyksiä, hyviä käytäntöjä tai toimintatapoja teillä on monitoimijamallin rahoittamiseen?

5. Arviomuistiossa selvitetään tarvetta säätää EU:lle tai muiden valtioiden kehitysyhteistyötoimijoille siirrettäviä tehtäviä koskien sekä selvennetään teknisen siirron mahdollisuutta (luku 2.1.3.1). Millaisia näkemyksiä teillä on selvitystä koskien?

6. Arviomuistioon on kuvattu ulkoministeriön ulkoistamat asiantuntijahankinnat perustuslain 124 §:n arvion valossa. Uudessa laissa kehitysyhteistyön järjestämisestä on tarkoitus säätää muulle kuin viranomaiselle siirrettävien tehtävien osalta niiden asiantuntijahankintojen osalta, jotka nykytilassa arvioidaan julkisen hallintotehtävän siirtämiseksi. Arviomuistiossa esitetään myös mahdollinen tahtotila laajentaa asiantuntijapalveluhankintoja tiettyjen yhteistyömuotojen osalta. Millaisia näkemyksiä teillä on esityksestä ja sen vaikutuksista (luku 2.2)?

7. Arviomuistiossa esitetään muutoksia valtionavustuslakiin (688/2001) niiltä osin, kun niihin liittyy ulkoministeriön toimintaa koskevia erityispiirteitä (luku 2.3). Muilta osin valtionavustusten myöntämiseen sovellettaisiin valtionavustuslakia. Millaisia näkemyksiä teillä on esitettyjen säännösten osalta?

8. Arviomuistiossa selvitetään tarvetta säätää kehitysyhteistyövarojen väärinkäytöstä ilmoittavien henkilöllisyyden suojasta nykyistä lainsäädäntöä kattavammin (luku 2.4). Ulkoministeriön arvion mukaan uuteen lakiin kehitysyhteistyön järjestämisestä voitaisiin säätää ilmoittajien henkilöllisyyden suojelemisesta esimerkiksi laki finanssivalvonnasta (878/2008) 71 a-c §:n tapaan. Millaisia näkemyksiä teillä on esitettyjen säännöstarpeiden osalta?

9. Muut mahdolliset kommentit arviomuistiossa esitettyistä arvioinneista ja esityksistä?

Takala Sanna
Ulkoministeriö

Stormbom Tanja
Ulkoministeriö